

of pedagogically adapted scientific knowledge about the state and the law as a phenomenon of reality, that contains factual (state-legal facts) and theoretical (legal concepts, the constitutional laws, concepts, theories, etc.) material. Indicated that the content of the textbook should be based on the content of legal science, display its latest achievements, controversial issues, including the assessment of social role and purpose of law. Textbook should promote development of students both empirical and theoretical thinking, however, the content of the textbook should not be overloaded.

Indicated that the textbook should predict not only the necessary factual and theoretical learning material, but also a practical element, practice-oriented tasks, create opportunities to realize interdiscipline and interdisciplinary connections, to use a variety of teaching methods.

Keywords: specialized education; textbook law; competence approach; substantive legal competence; competence oriented textbook on law.

УДК 373.5:811.323.218.3'45

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Н. Л. Семенів,

*аспірант відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

У статті розглядаються особливості використання електронного підручника на уроках української мови. Подано методичні рекомендації викладання предмета за інтерактивним засобом навчання. Зазначено нові можливості електронного підручника, які сприяють реалізації індивідуального та самостійного навчання, та доведено ефективність його як засобу підвищення якості освіти.

Ключові слова: електронний підручник; інтерактивний засіб навчання; модель процесу навчання; якість освіти.

Постановка проблеми. Нинішня освітня ситуація в Україні характеризується усвідомленням змін у житті суспільства, зміною структури інформаційного суспільства, у якому перебуває людство. Орієнтир державної освітньої політики на створення ефективного освітнього простору, посилення вимог до мовної підго-

товки учнів і студентів актуалізує проблему навчання української мови з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Закони України “Про освіту”, “Державна національна програма “Освіта”” (“Україна XXI століття”), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, нормативні документи МОН України з питань освіти, “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” відкривають нові перспективи для реалізації лінгводидактичного потенціалу інноваційних засобів навчання української мови, а умови розвитку освіти за новими Держстандартами потребують і сучасних підходів до методики викладання предмета.

Серед багатьох проблем, що постали перед освітньою спільнотою, є такі, без розв’язання яких не буде працювати жодна концепція навчання, жодна освітня технологія. До них належить такі проблеми: створення підручників нового покоління – за змістом, функціями, принципами подачі матеріалу і методикою його використання у навчально-пізнавальному процесі.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розроблення підручників з української мови присвячено численні праці Н. Бондаренко, Н. Голуб, О. Горошкіної, С. Карамана, В. Тихоші, Л. Мацько, Г. Михайловської, М. Пентилюк, Г. Передрій, Л. Скуратівського, О. Хорошковської, Г. Шелехової, А. Ярмолук та інших.

Студіювання й аналіз наукових праць з психології, педагогіки засвідчує, що шляхи впровадження інформаційних технологій в освіту досліджували Б. Гершунський, І. Гризун, Л. Гур’єва, М. Жалдак, І. Машбиць, І. Підласий, С. Раков, Н. Розенберг, О. Філатов та інші дослідники. У їхніх працях сформульовано значний дидактичний, розвивальний потенціал інформаційних технологій.

У працях О. Башмакова, І. Башмакова, В. Беспалька, В. Вембер, В. Краєвського, О. Осіна, А. Хуторського, Ю. Шепетко та ін. розкрито зміст і сутність електронного підручника, його структуру, завдання, дидактичні функції.

Упродовж останнього десятиліття відбувається інтенсивний розвиток методики використання інформаційних технологій з різних навчальних дисциплін і в різноманітних видах навчальної діяльності загальноосвітньої та вищої професійної школи.

У дисертації Ю. Шепетко “Методика використання електронного підручника з української мови в коледжах” теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено методику роботи з електронним підручником з української мови (за професійним спрямуванням) під час навчання студентів ко-

леджів, визначено закономірності, принципи, форми, методи і прийоми, засоби та підходи до навчання мови, на основі яких має ґрунтуватися навчання.

Однак нині недостатньо вивченою є проблема створення електронних підручників з української мови для учнів загально-освітніх шкіл, зокрема їх способів репрезентації навчального, дидактичного, ілюстративного матеріалу, вивчення особливостей використання такого підручника на уроках і під час самостійної роботи учнів і студентів.

Мета статті – проаналізувати особливості використання електронного підручника на уроках української мови та довести ефективність його як засобу підвищення якості освіти.

Виклад основного матеріалу. Чинна програма з української мови передбачає “сформувати особистість, готову до активної, творчої діяльності у всіх сферах життя демократичного суспільства; реалізувати сучасні організаційні форми, методи і технології навчання української мови в загальноосвітній школі”. Тому уявити сучасний урок без використання інформаційно-комунікативних технологій наразі неможливо.

Це об’єктивна причина для радикальних змін у методиці викладання. Як засвідчила практика, застосування електронного підручника (далі – ЕП) у процесі вивчення мови дає змогу не тільки осучаснити урок, а й якісно вдосконалити його практичне спрямування.

Мета мультимедійного засобу навчання полягає в активізації пізнавальної діяльності учнів, розвитку їх критичного й логічного мислення, допитливості, уяви, активізації фонових знань та самостійності в навчанні через формування пошуково-дослідницьких умінь. ЕП таке інтерактивне середовище, що сприяє постійному зацікавленню школярів навчальним предметом, забезпечує мобільність освітнього процесу, адже сприйняття навчального матеріалу здійснюється не лише через розповідь вчителя чи демонстрування, а й шляхом візуалізації, графічного зображення, акустичного супроводу та створення проблемних ситуацій, що дає змогу учневі йти від конкретного до загального або навпаки, і це робить його знання системними, а навички й уміння – міцними і якісними.

Зміст і структура ЕП спрямована на розв’язання не тільки соціально детермінованих цілей освіти, що зазначені у державних навчальних програмах, а й на ті індивідуальні запити дитини, що впливають на кінцеву мету освіти учня із вказаного предмета. Тому модель процесу навчання за ЕП вільна, варіативна,

вона надає можливість для індивідуалізації та диференціації навчання, контролю та самоконтролю навчальних досягнень учнів з органічним поєднанням загальних цілей та завдань освіти з персональними.

Завдяки варіативності методики ЕП новий засіб навчання може використовуватися на різних типах уроків: лекціях, самостійній, груповій чи індивідуальній роботі учнів, семінарських заняттях, уроках повторення та узагальнення, контролю, використання завдань творчого характеру.

Навчальний матеріал розподілено за такими рубриками:

- концепт теми;
- теоретичний матеріал;
- діагностичні вправи;
- дидактичні ігри;
- тести;
- контрольні завдання диференційованого спрямування;
- словники;
- мовленнєва діяльність.

За допомогою швидкої навігації вчитель має змогу використовувати в будь-який момент різні медіа-об'єкти про мовленнєві процеси, одиниці, добирати довільні набори наочностей та практичних завдань залежно від мети уроку та задля розкриття теми, а учневі надається змога в інтерактивному середовищі робити самостійні висновки й узагальнення, формувати пошукові та творчі навички.

Завдяки постійному зворотному зв'язку програма ЕП дає змогу вчителю та учневі постійно вести спостереження за якістю навчально-виховного процесу.

Оптимально організувати навчально-виховний процес за ЕП можна:

- у комп'ютерному класі (індивідуалізація та самостійність навчання);
- на інтерактивній дошці чи мультимедійному проекторі (фронтальне вивчення навчального матеріалу).

Зазначений засіб навчання може застосовуватися вчителем:

- для підготовки та проведення різних типів уроків;
- для створення власних уроків і редагування наявних;
- для здійснення тестового контролю;
- для проведення індивідуальних занять та дистанційного навчання.

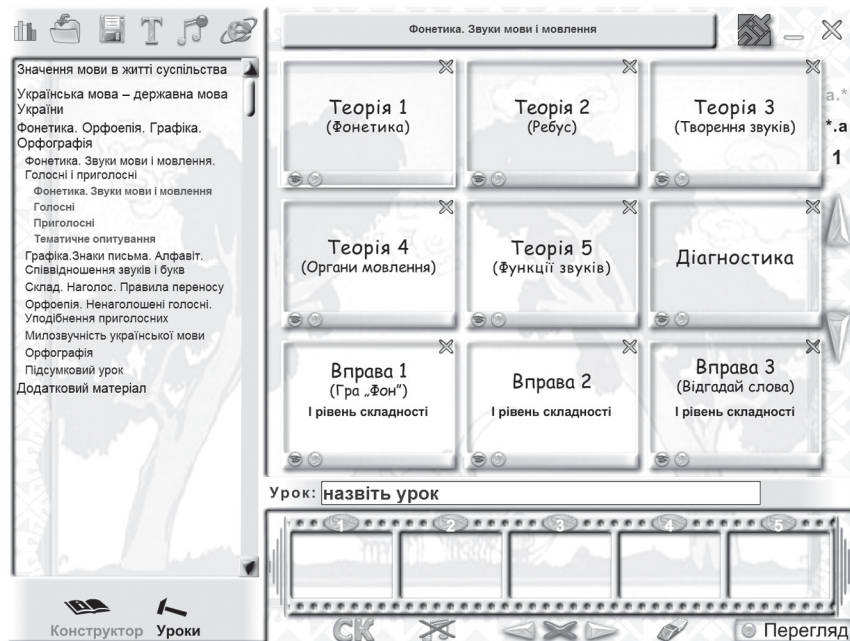
У модулі ЕП реалізовано:

- основний режим: каталог готових уроків, конструктор уроків;

- додатковий режим: статистика результатів навчання; додавання текстового пояснення – коментарі.

Програмне забезпечення: працює на MS Windows платформі: MS Windows 98, 2000, 2008; MS Windows ME; MS Windows XP; MS Windows Vista.

Після завантаження програми користувачеві буде запропоновано вікно такого виду роботи:

Основні елементи робочого вікна:

1. Панель роботи з файлом (перехід до блоку статистики, імпорту елементів у обрані файли, збереження змін поточного уроку, створення текстового пояснення, запуск звуку, робота в мережі Інтернет).
2. Заголовок активного вікна.
3. Панель мінімізації, закриття програми, словники.
4. Панель переліків і змісту.
5. Робоча зона.
6. Конструктор уроку.
7. Моделі уроків.
8. Конструктор тестів.

У режимі “Конструктор тестів” вчитель має змогу створити свою систему тестових завдань.

1. Тести із вибором однієї правильної відповіді.
2. На встановлення відповідності.
3. На встановлення послідовності.
4. Введення слова, тексту, символу.
5. Класифікація об’єктів за категоріями.

Плануючи проведення уроків із використанням ЕП, учитель повинен пам’ятати, що безперервний контакт учня 5-го класу з комп’ютером за санітарно-гігієнічними вимогами не повинен перевищувати 15 хвилин, а також враховувати умови навчання та індивідуальні особливості учнів.

Структура уроку, залежно від поставленої мети, може включати наступні етапи.

1. *Мотиваційний*. Спрямований на мобілізацію активності учнів через позитивний емоційний вплив, охоплює дидактичне стимулювання через образ, звук, динамічний текст.

2. *Організаційний*. Повідомлення теми, мети та завдань уроку, прийняття усіх видів діяльності (робота з комп’ютером: індивідуальна, групова, фронтальна тощо), складання плану роботи.

3. *Підготовка учнів до активного свідомого засвоєння знань*. Передбачає у процесі роботи виділення наукової інформації, яку потрібно осмислити, використовуючи при цьому наочний матеріал, проблемні ситуації, діагностику готовності учнів до навчального процесу; усвідомлення можливих рівнів досягнення результатів при виконанні поставлених завдань.

4. *Засвоєння нових знань*. Відбувається за допомогою демонстрації теоретико-практичного матеріалу ЕП, створення умов для вибору учнями способу фіксації та опрацювання нової інформації з урахуванням особистісних характеристик когнітивних процесів учнів класу. Учитель може коментувати розглянутий матеріал, проводити бесіди з учнями, спонукати їх до аналізу та узагальнення щодо здобутої інформації через постійно наявний зворотний зв’язок.

5. *Закріплення нових знань*. Передбачає залучення учнів до виконання пошуково-дослідницьких диференційованих завдань, здійснення активної продуктивної діяльності з осмисленням та усвідомленням набутих знань та навичок у системі раніше отриманих та виявлених між ними зв’язків. Виконання завдань від репродуктивного до творчого рівня.

6. *Рефлексія*. Створення ситуації успіху, усвідомлення того, що учень отримав під час проведеного заняття.

7. *Контрольно-оцінювальний.* Учень має можливість виявити якість здобутих знань за допомогою тестового контролю в умовах зворотного зв'язку комп'ютеризованого режиму оцінювання. Отриманий результат можна проаналізувати, виправити помилки шляхом повторного виконання іншого тестового варіанта, виявити причини помилок у формі самоконтролю.

8. *Формування зв'язного мовлення.* Стратегія підготовки до написання переказу, твору за ЕП полягає у співдіяльності вчителя та учня, яка забезпечує зрозумілість та прозорість дій кожного із суб'єктів навчального процесу.

Наприклад, під час написання твору учні працюють на трьох рівнях, спершу ознайомлюються з різнобічною інформацією щодо обраної теми (легенди, поезії, готові тексти-описи, розповіді, афоризми, ілюстрації, відео- та аудіозаписи тощо), згодом підбирають художні засоби, укладають синонімічні ряди, антонімічні пари, записують фразеологізми тощо, а на завершальному етапі за схемою складають твір.

9. *Підбиття підсумків.* Аналіз успішності діяльності учнів, відповідність досягнутих результатів поставленій меті; визначення перспектив подальшої діяльності з вивчення теми; інформація про домашнє завдання, інструктаж щодо його виконання з урахуванням можливостей учнів здійснити вибір завдань, диферен-

ційованих за рівнем складності, формою виконання та видом звітності.

Висновки. Отже, комп'ютерна програма ЕП виконує роль тренера та контролера-консультанта, тому використання вказаного засобу навчання на уроках української мови забезпечує створення позитивного мікроклімату.

Особливості використання ЕП з української мови сприяють якісному індивідуальному та самостійному засвоєнню учнями знань, підвищенню мовної та мовленнєвої компетенції учнів, вдосконаленню спостережливості, організації пошуково-дослідницької діяльності, формуванню вміння самостійно працювати й аналізувати власні результати.

Література

1. Вембер В. П. Навчально-методичні вимоги до електронного підручника / В. П. Вембер // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. – № 4 (11). – С. 50–56. – (Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання).
2. Єсіна О. Г. Електронні підручники: переваги та недоліки / О. Г. Єсіна, Л. М. Лінгур // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. – 2012. – № 1 (44). – С. 181–186.
3. Мадзігон В. М. Теоретичні засади створення електронних підручників / В. М. Мадзігон // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки АПН України. – К. : Пед. думка, 2006. – Вип. 6. – С. 34–38.
4. Шепетко Ю. М. Методика використання електронного підручника з української мови в коледжах : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / Ю. М. Шепетко ; Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2012. – 20 с.

References

1. Vember V. P. Navchalno-metodychni vymohy do elektronnoho pidruchnyka / V. P. Vember // Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova : zb. nauk. pr. – K. : NPU im. M. P. Drahomanova, 2006. – No 4 (11). – S. 50–56. – (Seriiia No 2. Kompiuterno-oriiientovani systemy navchannia).
2. Yesina O. H. Elektronni pidruchnyky: perevahy ta nedoliky / O. H. Yesina, L. M. Linhur // Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen : zb. nauk. pr. – 2012. – No 1 (44). – S. 181–186.
3. Madzihon V. M. Teoretychni zasady stvorennia elektronnykh pidruchnykiv / V. M. Madzihon // Problemy suchasnoho pidruchnyka : zb. nauk. pr. ; In-t pedahohiky APN Ukrainy. – K. : Ped. dumka, 2006. – Vyp. 6. – S. 34–38.
4. Shepetko Yu. M. Metodyka vykorystannia elektronnoho pidruchnyka z ukrainskoi movy v koledzhakh : avtoref. dys. kand. ped. nauk : 13.00.02 / Yu. M. Shepetko ; Kherson. derzh. un-t. – Kherson, 2012. – 20 s.

Семенов Н.

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭЛЕКТРОННОГО УЧЕБНИКА НА УРОКАХ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

В статье рассматриваются особенности использования электронного учебника на занятиях по украинскому языку. Поданы методические рекомендации преподавания предмета за интерактивным средством учебы. Указаны новые возможности электронного учебника, которые способствуют реализации индивидуальной и самостоятельной учебы, и доказана эффективность его как средства повышения качества образования.

Ключевые слова: электронный учебник; интерактивное средство учебы; модель процесса учебы; качество образования.

Semeniv N.

PECULIARITIES OF USING AN ELECTRONIC TEXTBOOK AT THE UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS

In the article, the peculiarities of using an electronic textbook at the Ukrainian language lessons are studied. It was stated that electronic publications are the means of learning that are the way to ensure the modern organization of educational process, including pupils' self-education. Electronic textbooks (ET) are a part of the educational process; they have educational and methodological purpose and are used for different types of pupils' learning activities in the class, independent, individual and distance learning. The methodological guidelines for teaching the subject by means of an interactive learning tool at different stages of the lesson are represented; therefore, a model of an electronic textbook that fulfills the tasks of forming pupils' skills of independent learning was provided. The author states that a computer program ET serves as a coach and an assistant controller, so that the use of the abovementioned teaching tool ensures a positive microclimate at the Ukrainian language lessons, which improves speech and language competence of the pupils, their observation, organization of the search and research activities, forming the ability to work independently and analyze one's own outcomes. Therefore, the use of electronic textbooks in learning languages enables not only to modernize a lesson, but also to improve its practical orientation qualitatively.

Keywords: electronic textbook; interactive learning tool; model of teaching; education quality.